

ผู้สูงวัยกับความหวังในการเข้าถึง คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

● ทศพนธ์ นรทัศน์

thossaphol@ictforall.org

ชมรม ICT for All

๖๖ แนวทางการเข้าถึงผู้สูงวัยที่ยังเข้าไม่ถึงคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตยังริบหรี่ เพราะโครงข่ายเชื่อมต่อเข้าสู่อินเทอร์เน็ตยังมีราคาที่สูงและไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในต่างจังหวัดที่เรียกได้ว่าแทบจะไม่มีโอกาสเลย แม้ภาครัฐจะมีแผนงานด้านการวางโครงข่ายโทรคมนาคมเพื่อเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตและการฝึกอบรมผู้สูงวัยให้สามารถใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตได้ แต่ดูเหมือนจะยังน้อยมาก (มีผู้สูงวัยประมาณร้อยละ ๐.๐๐๒๔ ที่ได้รับการฝึกอบรม) เมื่อเทียบกับประชากรผู้สูงวัยที่มีอยู่กว่า ๗.๒ ล้านคนทั่วประเทศ

จากเวทีประชุมวิชาการ เรื่อง “แนวทางสู่การเข้าถึงผู้สูงวัยที่ยังเข้าไม่ถึงคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต” ICT for All Symposium on “Reach The Unreached And Bridge The Digital Divide for Elderly People” ณ ห้องบรรยาย ๑ หน่วยประสานงานมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ กรุงเทพมหานคร อาคาร SM Tower ชั้น ๑๙ ถนนพหลโยธิน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๒ จัดโดย ชมรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อความเท่าเทียมกัน (ICT for All Club) กิจกรรมเริ่มต้นขึ้นโดยผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่านร่วมจิตน้อมเกล้าถวายพระพรแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระผู้ทรงเป็นแรงบันดาลใจในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงวัย ขอพระองค์ทรงหายจากพระอาการประชวรโดยเร็ววัน ทรงมีพระพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรง กอปรด้วยพระเกษมสำราญ มีพระชนมายุยืนนาน

ในหลายประเทศที่ก้าวสู่ หรือกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ได้วางนโยบายสำคัญเพื่อดูแลผู้สูงอายุ รวมทั้งการส่งเสริมการให้บริการด้านการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ อันมีส่วนลดโรคสมองเสื่อมและภาวะโรคซึมเศร้า สำหรับประเทศไทยก็ดู

เหมือนการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะด้านคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตจะยังห่างไกลกับความต้องการของผู้สูงอายุอย่างมาก แม้ในปัจจุบัน รัฐบาลจะได้เห็นชอบแผนแม่บทไอซีที ฉบับที่ ๒ ของประเทศไทย (พ.ศ.๒๕๕๒-๒๕๕๖) โดยกำหนดให้หนึ่งในยุทธศาสตร์หลักของแผนแม่บทฯ คือ การพัฒนากำลังคนด้าน ICT และบุคคลทั่วไปให้มีความสามารถในการสร้างสรรค์ ผลิต และใช้สารสนเทศอย่างมี

วิจรรณญาณและรู้เท่าทัน ภายใต้มาตรการพัฒนาการเรียนรู้ ICT แก่ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ และผู้สูงอายุ โดยสร้างความร่วมมือกับสภาผู้สูงอายุซึ่งมีสาขาอยู่ทั่วประเทศในการจัดทำหลักสูตรและจัดอบรมความรู้ด้าน ICT แก่ผู้สูงอายุที่สนใจโดยอาจใช้สถานที่ของมหาวิทยาลัยและ/หรือสถาบันการศึกษาที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ แต่ดูเหมือนแผนปฏิบัติการ (Action plan) ที่จะไปสู่เป้าหมายดังกล่าวยังเลื่อนลาง

การประชุมทางวิชาการครั้งนี้ได้รับเกียรติจาก ศ. ดร. ศรีศักดิ์ จามรมาน ผู้ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็น “บิดาอินเทอร์เน็ตไทย” กล่าวเปิดการประชุมและบรรยายพิเศษ เรื่อง “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระผู้ทรงเป็นแรงบันดาลใจในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ” จากนั้นเป็นการบรรยายพิเศษ เรื่อง “การพัฒนาสังคมแห่งความเท่าเทียมกันด้วย ICT สำหรับผู้สูงอายุ” โดย คุณสมศรี ทอมกันยา ผู้แทนกระทรวงไอซีที และการนำเสนอบทความทางวิชาการในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในประชากรผู้สูงอายุ โดยนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการสอนคอมพิวเตอร์แก่ผู้สูงอายุ อาทิ รศ.จันทนา ทองประยูร, ผศ. พ.ต.ท.หญิง ดร. ศิริวรรณ อนันต์โท, ครูเจี๊ยบ (สุธีรา จำลองศุภลักษณ์) ผู้สอนคอมพิวเตอร์แก่ผู้สูงอายุมากกว่า ๑๐ ปี, ผศ. ดร.อรนุช สูงสว่าง, ทศพนธ์ นรทัศน์ ผู้ประสานงานชมรม ICT for All และการเปิดเวทีให้แก่ผู้เข้าประชุมอภิปราย แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ “แนวทางสู่การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยี สารสนเทศและความรู้ในประชากรผู้สูงอายุ และการข้อเสนอแนะในการจัดทำนโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต การเรียนรู้ของผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ”

ผลจากการประชุมในครั้งนี้ แม้จะยังไม่เห็นแนวทางที่ชัดเจนในการช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุในต่างจังหวัดที่โอกาสในการเข้าถึงคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตแทบจะเป็นไปไม่ได้ หรือเป็นศูนย์ แต่ผู้เข้าร่วมประชุมหลายท่านต่างก็ได้ระดมความคิดเห็นที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในประชากรผู้สูงอายุ โดยมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

๑. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ควรขยายจำนวนศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชนให้เพิ่มมากขึ้นทั่วประเทศ (รวมถึงการดูแลศูนย์ที่ตั้งแล้วให้มีประสิทธิภาพ) และเพิ่มเป้าหมายในการจัดฝึกอบรมคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตให้แก่ผู้สูงอายุในปี ๒๕๕๓ ให้มากกว่า ๒๐๐ คน เพราะตัวเลขนี้ น้อยมาก ๆ ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้สูงอายุที่ต้องการเรียนรู้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตทั่วประเทศ

๒. การฝึกอบรมอาสาสมัคร ICT ชุมชน หรือหมู่บ้านทั่วประเทศ เพื่อออกไปช่วยสอนหรือแนะนำการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตให้แก่ผู้สูงอายุ (ซึ่งปัจจุบันกระทรวง ICT ได้ริเริ่มดำเนินการไปบ้างแล้วตามศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชนต่าง ๆ)

๓. การส่งเสริมให้ลูกหลานช่วยสอนคอมพิวเตอร์ให้ผู้สูงอายุในครอบครัว ซึ่งเป็นวิธีที่มีค่าใช้จ่ายต่ำที่สุดและมีความยั่งยืน สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันในครอบครัว แต่ปัญหาที่พบคือลูกหลานมักจะมองว่าผู้สูงอายุไม่มีความจำเป็นต้องรู้เรื่องคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ซึ่งทุกฝ่ายจะได้ร่วมมือกันประชาสัมพันธ์เรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง

๔. สำหรับผู้สูงอายุที่มีรายได้พอจ่ายค่าฝึกอบรมคอมพิวเตอร์ได้ ซึ่งอยู่ที่หลักสูตรละประมาณ ๒,๕๐๐-๓,๕๐๐บาทก็สามารถเข้ารับการฝึกอบรมกับสถาบันหรือหน่วยงานที่จัดฝึกอบรมให้ผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะได้

๕. การจัดตั้งมูลนิธิ หรือองค์กรเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรการกุศลต่างประเทศ เพื่อมาพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต เช่น การจัดฝึกอบรม การจัดหาคอมพิวเตอร์ราคาถูกแก่ผู้สูงอายุ เป็นต้น

๖. การออกค่าหรือจัดฝึกอบรมคอมพิวเตอร์ให้ผู้สูงอายุของสถาบันการศึกษาในช่วงปิดภาคเรียน โดยให้นักศึกษามาเป็นผู้สอน หรือช่วยแนะนำการใช้คอมพิวเตอร์แก่ผู้สูงอายุ

๗. การจัดวางโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตราคาถูกให้ครอบคลุมทั่วประเทศ ซึ่งที่ประชุมก็ฝากความหวังไว้กับเทคโนโลยี ๓G และ Wi-Max ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้ เชื่อว่าหากสิ่งนี้เกิดขึ้นได้ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลของประเทศไทยจะหายไปมากพอสมควร พอ ๆ กับการที่ทุกคนสามารถเข้าถึงโทรศัพท์มือถือได้เป็นจำนวนมากในปัจจุบัน

๘. การจัดทำอินเทอร์เน็ตเคลื่อนที่ (Mobile) เคลื่อนที่ไปตามแหล่งชุมชนต่างๆ ในต่างจังหวัด คล้ายกับที่ทำในทวีปแอฟริกา วิธีนี้ก็ดูจะไม่ค่อยได้ผลในระยะยาวเสมือนหนึ่งการจัดเลี้ยงอาหารกลางวันเพียงหนึ่งมื้อ แต่ในวันต่อไปก็ไม่มีความหมายให้รับประทานอีก แต่อย่างน้อยก็น่าจะช่วยให้ผู้สูงอายุรับรู้ถึงเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันและประโยชน์ของคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

9. การดำเนินงานโครงการอินเทอร์เน็ตตำบลในอดีตดูเหมือนจะเป็นการลงทุนที่สูญเปล่า เพราะประชาชนไม่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้เลย เครื่องคอมพิวเตอร์ที่นำไปติดตั้งในแต่ละตำบลขาดการบำรุงรักษา ภาครัฐควรมีการทบทวนและปรับปรุงให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้มากกว่าที่เป็นอยู่

๑๐. ภาครัฐควรจัดบริการอินเทอร์เน็ตแบบให้เปล่า หรือมีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม เช่นเดียวกับกรณีของไฟฟ้า ประปา

แม้ว่าความเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ เหล่านี้ จะมีทั้งที่น่าจะเป็นไปได้และยากที่จะเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ แต่อย่างน้อยก็เป็นแนวทางที่จะก้าวต่อไปเพื่อแก้ไขปัญหาค่าความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลที่มาพร้อมกับยุคสารสนเทศ (Information age) อันเป็นปัญหาที่มีความสำคัญและยิ่งใหญ่ไม่ต่างกับปัญหาค่าความยากจนเลยทีเดียว

ชมรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อความเท่าเทียมกัน ตระหนักถึงความตั้งใจและกระหายใคร่รู้ในการที่เรียนคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ แม้ชมรมฯ จะเป็นเพียงองค์กรภาคประชาชนเล็ก ๆ ที่ไม่มีงบประมาณ แต่เราจะพยายามอย่างที่สุดในการจัดฝึกอบรมคอมพิวเตอร์ให้แก่ผู้สูงอายุที่สนใจ ในหลักสูตรคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเบื้องต้น โดยมีเป้าหมายให้ผู้สูงอายุสามารถใช้งานเว็บไซต์และสืบค้นข้อมูลสารสนเทศทางเว็บไซต์ได้ การรับ-ส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-Mail) การใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย และการเลือกซื้อคอมพิวเตอร์และแพ็คเกจเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่เหมาะสม คาดว่าจะใช้เวลาในการอบรมประมาณ ๓ วัน ซึ่งอาจจะขอให้ผู้สูงอายุที่เข้าอบรมช่วยออกค่าใช้จ่ายเป็นค่าอาหารกลางวัน อาหารว่าง และค่าเอกสารคู่มือฝึกอบรม คาดว่าจะจัดได้ในช่วงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ ผู้ที่สนใจติดตามข่าวสารของชมรม ICT for All ได้ที่ www.ictforall.org **๓**